

KÜLÖNFÉLÉK.

A **telepítésről**, az ingatlan feldarabolásról és egyéb birtokpolitikai intézkedésekről *Darányi* Ignác földmivelésügyi miniszter nagyfontosságú törvényjavaslatot nyújtott be a képviselőház f. hó 9-iki ülésén, amely több tekintetben tartalmaz erdőgazdasági vonatkozású intézkedéseket. Ezekről, valamint a még felmerülő kivánalmakról azonban az idő rövidsége miatt csak lapunk legközelebbi számában tájékoztathatjuk t. olvasóinkat.

Erdőszámítisztek sérelme. A földmivelésügyi miniszterium számvevőségének erdészeti csoportjánál alkalmazott tisztviselők nagyrészt (77 közül 33) főiskolát végzett, okleveles erdészek. Erre való tekintettel oly létszámrendezés engedélyeztetett részükre, mely arányszámaira nézve egyenlő az erdőkezelési tisztviselők létszámával, sőt az 1909. évi költségvetés indokolása e létszám további javítására határozott ígéretet tartalmaz, párhuzamosan az erdőtisztai létszám folytatólagos javításával.

Ezen aránylag kedvezőbb létszám indokát természetesen csakis a személyzet magasabb minősítésében találja, s érthető, hogy élénk izgalmat keltett az érdekeltek között az a hír, hogy oly tisztviselőknek magasabb állásba való kinevezése tervezetik az erdőszámvevőség státusa terhére, kik az államerdésznél megkivánt minősítéssel nem bírnak és az erdésznél soha szolgálatot nem teljesítettek. Minthogy az erdőszámvevőségénél működő főiskolai végzettséggel bíró tisztviselők előmenetele eddig messze mögötte maradt a hasonló képzettséggel bíró erdőtisztek előrehaladásának, remélik, hogy ily sérelmes kinevezés sem most, sem a jövőben nem fog megtörténni, s az erdőszámvevőségi tisztviselők részére minősítésüknél fogva biztosított jogok épségben fennmaradnak és nem foglaltatnak le mások számára, mert nem eshetik ugyan kifogás alá, hogyha megfelelő pályázók hiányában kezdő állásokban erdészeti végzettséggel nem bírók is neveztetnek ki, de annál sérelmesebb volna, ha ilyenek foglalnák el egyszerre a magasabb állásokat.

A **vizierőtelepek és a fausztatás** ellentétes érdekeiről ír a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet „Heti]Értesítő“-jének f. é. 5. számában *B—ó*. A folyamok felső szakaszában lévő, erdészeti czélo-

kat szolgáló vízfogók befolyásolják az alantabb fekvő viziművek üzemét. Az usztatást elősegítő vizgyűjtők rendszerint nappal ürittetnek ki és éjjel elzártnak. Legellentétebb tehát az érdek akkor, amikor a vízmű világítási célokra szolgál és este szükségelné a legnagyobb vízmennyiséget. Kisebb az érdekellentét akkor, ha erőtelepről van szó, melynek legnagyobb vízszükséglete szintén a nappali órákra esik.

A bajon lehet segíteni, ha a vízmű előtt újból tároljuk a vizet, de ez igen költséges megoldás. Példa gyanánt a cikk megemlíti, hogy a kolozsvári hidroelektromos telepnél a vízkivétel végleges engedélyezése — bár az üzem már harmadik éve folyik — mai napig sem történt meg, mivel a kincstár tulajdonát képező fausztatási jog érdekei eddig nem voltak megegyeztethetők a villamosüzemnél mindenkor biztosítandó $2.5 m^3 mp$ -énti vízszükséglet érdekével.

Növénytermesztés különféle színű földben. Franciaországban mesterségesen fehér, vörös és fekete színűvé tettek ugyanegy földet. A fehér színű földön a vesszők sulya 1.18 , a vörösön 1.57 , a feketén $1.73 kg$ volt. Rendesen ért a szőlő a vörös és fekete színű földön, elkésett a fehér földön. A fekete földön a tenyészet kétszerakkora volt, mint a rendes színű földben. Ez magyarázza meg egyesek sikereit oly földön, amelyet fekete vassalakkal hordtak meg. A fekete szín ugyanis elnyeli a nap sugarait, a világos szín pedig visszaveti.

Szinte önkéntelenül kétséget támaszt bennünk e jelenséggel kapcsolatban ama cél, mely szerint erdészeti csemetekertekben is sikerrel használhatnók a fenti módot erőteljes csemeték fejlesztésére!?

Barthos Gyula.

A pásztormadár 1907. és 1908. évi inváziója. Habár a pásztormadár megjelenése hazánkban nem tartozik a ritka jelenségek közé, amennyiben az eddigi följegyzések szerint 1830-tól kezdve átlag minden harmadik esztendőben mutatkozott, mégis ritkák az igazán nagyszabású inváziók, amikor nálunk megtelepedik és szokása szerint nagy kolóniákat alkotva fészkel. Az első ilyen nagyarányú invázió 1837-ben volt, amelyről *Petényi J. S.* adott hirt. Óriási tömegek lepték el akkoriban Budapest környékét s a Kiskunság, pusztáin nagy számban fészkeltek. Főtlaplálékukat a sáskák alkották

A második ilyen nagyarányú invázió csak 70 évvel később

1907-ben következett s azért igen nagy volt a meglepetés, amikor 1908-ban megismétlődött ez a mozgalom s a pásztormadár megint nagy számban fészkelte előző évi költőterületén, a debreczeni Hortobágyon, a legutóbbi évek sáskajárásainak színhelyén.

Ugy 1907-ben, mint 1908-ban az inváziók centruma a Hortobágy volt; meglehetősen sok helyen mutatkoztak ugyan, de mindenütt jóval kisebb számban. Az országos fölvtétel a két évre nézve a következő adatokat eredményezte:

1907-ben: Márczius 3-án Ráczekeve, 1 drb; máj. 21. Kolozsvár, 1 drb; máj. 26. Arad, 1 drb; máj. 28-tól jun. 10-ig 20—30 drb Simontornyán az *Ocneria dispar*-tól pusztított erdőkben; május végén Mezőtúron 8 drb; jun. 1. Szentés, 2 drb; június elején 8 drb Békéscsabán; jun. 3. Sofronya, 1 drb; jun. 4. Révbér pusztán 3 kis csapat egy tölgyesben, melyet sok hernyó pusztított; jun. 6. Kunhegyes, 2 drb; jun. 7. Világos, 1 drb; jun. 10. Temeskubin, 2 drb; jun. 13. Szigetcsép, 7 drb; jun. 25. Méhnádas.

1908-ban: Május 3-án és 4-én 200 drb Beskán, Szerém megyében; máj. 23. és 25. Albertiirsa, 2 ill. 16 drb; máj. 25. néhány példány Pusztabojáron, Antalfalván és Erdőfűlén; máj. 26. Székelyudvarhely, 13 drb; máj. 27. Kéttornyulakon 12—14-es csapatok; máj. 30. Monor, 5 drb; máj. 30. Szepesbéla, 15 drb; jun. 1. Csantavér; jun. 2. Turán 1 drb, Órmezőn 15 drb és Jaszenován 100 drb; június elején Békéscsabán 16—20 darabból álló csapat; jun. 4-én nagy csapatok Olasztelek határában, melynek erdeiben *Cnethocampa processionea*, *Tortrix viridana*, *Porthesia chrysoorrhoea* és *Hibernia defoliaria* hernyók pusztítottak, jun. 5. Vencsellőn 2 drb, Gútoron 1 drb; jun. 10. Battonya, 1 drb; jun. 11. Kovászna, 1 drb; július elején Nyiregyházán 20-as csapat és július 15-én Székelyhidon 20 drb.

Ezekkel szemben a Hortobágyon 1907 június elején hozzávetőleg 30.000 darab jelent meg, amelyek ugyancsak nekiláttak a veszedelmes tömegben föllépett *marokkói sáska* pusztításának, s ezért a lehető legszivesebben látott vendégek voltak, amelyek kimélése azonnal hatóságilag lett elrendelve. A marokkói sáska annak idején szinte végpusztulással fenyegette Cyprus szigetét, s Algirban is több millióra menő károkat okozott, s ezért dr. *Darányi Ignác*, m. k. földmivelésügyi miniszter a fenyegető veszedelem

elhárítására törvényt alkotott a sáskairtásról, s az irtási munkálatok végrehajtásával *Jablonovszky* Józsefet, a m. k. rovarügyi állomás igazgatóját bízta meg. A Hortobágyot oly óriási tömegekben lepte el a sáska, hogy az irtási munkálatok *) befejezése után helyenkint bokáig érő magasságban feküdtek a sáskahullák.

Ilyen körülmények között nem is volt csoda, ha megtelepedett itt a pásztormadár, amely rendes fészkelő helyein — Dél-oroszország, Transzkaspija és Turkesztán füves pusztáin — táplálék tekintetében egészen a sáskajárásokhoz alkalmazkodott és pedig ugyanarra, hogy ritkán fészkel egy és ugyanazon a területen egymás után több éven át, hanem mindig követi a sáskajárásokat s azok közelében telepszik meg. 1907 nyarán hozzávetőlegesen 300 pár fészkelte a Hortobágyon vályog- és téglarakásokban, nádfödeles házak, istállók és hodályok tetőzetében és ereszaljában, továbbá a Hortobágy folyón átvezető nagy kőhid szárítócsöveiben. 1908-ban már jóval kisebb méretű volt a sáskajárás — az előző évi irtási munkálatok következtében — s ennek megfelelően jóval kisebb volt a fészkelők száma is. Ezuttal is nagy tömegek jelentkeztek, de a fészkelés kezdetével azok, amelyeknek alkalmas hely már nem jutott, lassanként eltűnedeztek, éppen úgy, mint 1907-ben amikor a megjelenteknek szintén csak a kisebb része fészkelte.

Az említettek kapcsán könnyen azt lehetne hinni, hogy a pásztormadár inváziói a sáskajárások következményei. Ez azonban csak részben igaz, mert volt nálunk már akárhányszor nagyméretű sáskajárás és a pásztormadár mégse mutatkozott, viszont nagyon gyakran jelentkezett oly időben is, amikor nem volt nálunk sáskajárás.

A dolog nyitja az, hogy a pásztormadár csak akkor jelentkezik nálunk nagyobb tömegekben, ha rendes fészkelő területén — valószínűleg klimatikus hatások következtében — elmarad a sáskajárás, tehát hiányzik az a nagy táplálékmenyiség, amelyre e rendkívül népes telepeken fészkelő madaraknak a fiókák fölneveléséhez szükségük van.

Az invázió lefolyása ilyen esetekben a következő lehet:

*) Az irtás gépekkel történt. A sáskairtó-gép lényegileg erősen a földnek feszülő aczéldrót-kefe, melyet 2 ló huz. A lovakat hajtó ember a kefe fölött ül, amely toवालadásában az alája kerülő sáskákat szétmorzsolja. Mindig több ilyen gép van használatban, amelyek folyton szűkülő körökben haladva, összerelik a sáskákat, s a hajtás centrumában végiggázolnak rajtuk.

Az indiai téli szállásaikból visszatérő pásztormadarak rendes fészkelő területeiken kezdik meg szokásos vándorlásaikat a sáskajárásos területek fölkeresésére. Minthogy az adott esetben ilyenek nincsenek, azért ezt a vándorlást folytatják, és pedig tapasztalat szerint mindig nyugati irányban, s legalább az út kezdetén lehetőleg olyan földrajzi szélességek alatt maradva, amelyek alatt rendes fészkelő területeik fekszenek. Ha a vándorlás folyamán nekik megfelelő földrajzi szélesség alatt sáskajárásos területre akadnak, akkor tapasztalat szerint ott megtelepednek és fészkelnek, hogy ily módon gondoskodjanak a faj fönntartásáról.

Ha alkalmas fészkelő helyet nem találnak, akkor, éppen úgy mint a talpastyukok, végigmennek egész Európán egészen az Atlanti-oczeánig, ellátogatnak Angliába s néha elvetődnek még a Farói szigetekre is. Ilyenkor azonban már kisebb csapatokba szóródnak, mert így sokkal könnyebb a megélhetésük, mintha zárt tömegekben vonulnának.

Ha fészkelő területeiken csak kisebb kiterjedésű vidékekre szorítkozik a sáskajárások elmaradása, akkor ennek megfelelően jóval kevesebben kényszerülnek vándorutra, s valószínűleg ilyenkor keletkeznek azok a kisebb inváziók, amelyek átlag minden harmadik vagy negyedik esztendőben ismétlődnek. Nem lehetetlen azonban, hogy ezeket a kisebb méretű inváziókat az előző, s a szaporodásra különösen kedvező esztendőben elért tulszaporodás idézi elő. Valószínű azonban még az a föltevés is, hogy a gyér számban és szórványosan megjelenő pásztormadarak földkereső szolgálatot végeznek, amelyek kedvező eredmény esetén odacsődítik a tömegeket. Ez azért valószínű, mert hiszen rendes fészkelő területeiken is évről-évre ilyen vándorlásokkal kénytelenek a fészkelő helyeket fölkeresni, s ezért nem lehetetlen, hogy kifejlődött bennük ilyen vagy ilyenféle képesség. Egészen pozitív adatokat erre vonatkozólag azonban csak akkor kaphatunk, ha a rendes fészkelő területeken is behatóbban fogják megfigyelni a pásztormadarakat s nem leszünk kénytelenek nagyobbára azokból a tapasztalatokból következtetni, amelyet vándorútjaik alkalmával szerezhettünk. *Schenk Jakab.*

Halálozás. Komjáti *Tarnay Dezső* m. k. erdőmérnök, az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja, f. hó 2-án Budapesten 35 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt.